

Õiguskantsler

Teie 14.03.2023 nr

Meie 19.04.2023 nr 6-1/230517/2302154

Tõlgi osalemine tsiviilkohtumenetluses

[]

Palusite õiguskantsleril kontrollida, kas tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 34 lõike 1 lause 1 vastab põhiseadusele. Te ei ole rahul, et seadus ei võimalda kohtul kaasata tõlki, kui eesti keelt mittevaldaval välismaalasel on kohtus esindaja. Nii saab välismaalane küll kohtuistungil osaleda, kuid istungil arutatu jääb talle ilma tõlketa arusaamatuks. Märkisite, et samas tagatakse (viipekeele)tõlge kõnepuudega inimesele, et ta saaks aru, mida temaga seotud kohtuistungil arutatakse. Selgitasite, et kui eesti keelt mittevaldaval välismaalasel on esindaja, siis ei loeta tõlkekulusid menetluskuludeks ning neid ei hüvitata.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 34 lõike 1 lauset 1 ei ole põhjust pidada põhiseadusega vastuolus olevaks.

Üldjuhul on Eesti Vabariigis kohtute töökeel eesti keel. Samal ajal on tagatud võimalus oma õigusi kaitsta ja kohtusse pöörduda ka neile inimestele, kes eesti keelt ei valda või kelle osalemine tsiviilkohtumenetluses on muul põhjusel raskendatud (nt kui inimene on kurt või tumm). Riigikogu ei ole tõesti pidanud põhjendatuks tagada tõlki tsiviilkohtus lahendatava eraõigusliku vaidluse korral, kui menetlusosaline on eesti keelt mittevaldav inimene, kellel on menetluses lepinguline esindaja. Sellist kohustust ei pane riigile ka põhiseadus.

[Tsiviilkohtumenetluse seadustiku](#) (TsMS) § 32 lõike 1 kohaselt toimub kohtumenetlus ja kohtu asjaajamine eesti keeles.

Kui menetlusosaline ei valda eesti keelt ja tal ei ole menetluses esindajat, kaasab kohus menetlusse ka tõlgi, kui kohus peab seda vajalikuks või inimene seda taotleb (TsMS § 34 lg 1 lause 1). Nii tagatakse eesti keelt mittevaldavale inimesele kohtumenetluses põhiseaduse §-des 15 ja 24 sätestatud õigused. Tõlgi vahendusel saab eesti keelt mittevaldav menetlusosaline end tõhusalt esindada, esitades seisukohti, avaldusi ja taotlusi. Tõlgi ülesanne on tõlkida kohtule ja teistele menetlusosalistele eesti keelt mittevaldava menetlusosalise avaldusi ning samal ajal vahendada inimesele menetluses toimuvat.

Inimesele, kelle suhtes on algatatud kinnisesse asutusse paigutamise või eestkoste seadmise menetlus ning kes ei valda eesti keelt, tuleb tõlk tagada olenemata sellest, kas tal on menetluses

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

esindaja või mitte (TsMS § 34 lg 4).¹ Tõlgi abi on neil juhtudel põhjendatud, kuna kinnisesse asutusse paigutamise ja eestkoste seadmisega piiratakse oluliselt inimese õigusi.

Kui mõni menetlusosalistest on kurt, tumm või kurttumm, tuleb talle vahendada menetlust kirjalikult või kaasata menetlusse tõlk (TsMS § 35). Selle sätte eesmärk on kaitsta puudega inimesi, kuna nad vajavad rohkem kaitset kui eesti keelt mittevaldavad inimesed.² Kui näiteks menetluse kirjalik tõlkimine inimesele ei sobi, tuleb kohtul ise leida viipekeeletõlk. Seda peab kohus tegema ka juhul, kui tõlki vajaval inimesel on menetluses esindaja.

Tõlki ei kaasata kohtumenetlusse sel juhul, kui menetlusosalisel on menetluses esindaja (TsMS § 34 lg 1 lause 1, esindaja kohta vt TsMS § 218 lõiked 1 ja 2). Samuti ei kaasata tõlki lepingulise esindaja ega nõustaja jaoks (TsMS § 34 lg 5). Esindaja peab olema võimeline eestikeelses menetluses osalema, mistõttu pole vaja kaasata menetlusse tõlki.³

Muidugi võib tekkida probleeme, kui esindatav ei ole võimeline oma esindajaga suhtlema üheski sellises keeles, mida esindaja valdab (TsMS § 34 lõige 5). Sel juhul võivad nii esindatav kui ka esindaja ise tõlgi võtta, et ta abistaks neid menetluse vältel. Kui inimesele määratakse esindaja riigi õigusabi korras ja esindaja vajab tõlki esindatavaga suhtlemiseks, siis hüvitatakse riigi õigusabi osutanud advokaadile õigusabi osutamisega seotud tõlke kulud ([justiitsministri 26.07.2016 määruse](#) „Advokaadile riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise kord“ §-d 16 ja 18).

TsMS §-de 34 ja 35 alusel kaasatakse tõlk menetlusse üldjuhul tõlki vajava menetlusosalise kulul. Tõlgi kulude kandmiseks võib menetlusosaline taotleda menetlusabi (vt TsMS § 180 lg 1 punktid 1 ja 2). Tõlgi kulud moodustavad osa asja läbivaatamise kuludest, mille tasub see menetlusosaline, kes tõlki vajab (TsMS § 143 p 1, § 148 lg 1). Seega on tõlgi kulud osa kohtu- ja menetluskuludest (TsMS § 138 lõiked 1 ja 2). Menetluskulud kannab hagimenetluses üldjuhul inimene, kelle kahjuks otsus tehakse (TsMS § 162 lg 1), hagita menetluses aga inimene, kelle huvides lahend tehakse (TsMS § 172 lg 1).

Kui esindatav või esindaja on võtnud endale ise tõlgi, siis ei käsitata tõlgikulusi asja läbivaatamise kuludena. Kui aga neid kulusid on siiski seoses menetlusega kantud, võib mõnikord kõne alla tulla ka võimalus, et sellised kulud hüvitatakse kohtuväliste kuludena (TsMS § 144 p 2).⁴ Seega võib kohus teatud juhtudel sellised tõlgi kulud välja mõista teiselt poolt. Niisuguse otsuse saab teha ainult kohus (vt TsMS § 173 jj).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8443, Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee

¹ Üldjuhul määratakse neil juhtudel inimesele esindaja riigi kulul, TsMS § 219 lg 2 p 2, § 535.

² Puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all, vt põhiseaduse § 28 lg 4.

³ Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu (194 SE) [seletuskiri](#).

⁴ Vt Lepik, G. TsMS § 34 kommentaarid (3.1.7 a ja 3.1.8). – Kõve, V. jt (toim). Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2017.